

Helena Tiihonen
Kaisankankaantie 165
98400 Isokylä
p: 0400345104
sp: taavatii@gmail.com

VALITUS KORKEIMMALLE HALLINTO-OIKEUDELLE (korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi)

VALITUKSEN SYY: MAA-JA METSÄTALOUSHALLINTO-OSASTON PÄÄTÖS 18/12/2015: KEMIJOEN VESISTÖALUE:
TULVARISKIEN HALLINTASUUNNITELMIEN HYVÄKSYMISEN VUOSILLE 2016 - 2021 Dnro 1411/448/2015

VAATIMUS:

MMM:n päätös on kumottava Kemijoen vesistön tulvariskiä hallinnassa osalta lainvastaisena ja palautettava kokonaisuudessaan uudelleen valmisteltavaksi lakien mukaisesti ja lakien mukaiseksi.

PERUSTELU:

Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) päätös on lainvastainen, sillä päätöksessä tai sen valmistelussa on tapahtunut menettelyvirheitä eikä tulvariskiä hallintasuunnitelma sisällä lailla ja asetuksella säädettyjä seikkoja.

Näistä tarkemmin alla:

- 1) TULVARISKIEN HALLINNAN YHTEENSOVITTAMINEN LUONNONSUOJELUN TARPEIDEN KANSSA:
NATURA-ARVIO JA YMPÄRISTÖARVION SEKÄ -SELOSTUKSEN PUUTTEET

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan, jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa, todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 - verkostoon tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai tarkoitus sisällyttää, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Natura-arvioinnin velvoite koskee myös sellaista hanketta tai suunnitelmaa Natura-alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Tarkastelun kannalta keskeisessä asemassa on arvioinnin oikeusvaikutuksia koskeva luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohta. Sen mukaan ”kaikki suunnitelmat tai hankkeet, jotka eivät liity suoraan alueen käyttöön tai ole sen kannalta tarpeellisia, mutta saattavat vaikuttaa tähän alueeseen merkittävästi joko erikseen tai yhdessä muiden suunnitelmien tai hankkeiden kanssa, on arvioitava asianmukaisesti sen kannalta, miten ne vaikuttavat alueen suojelutavoitteisiin”. ”**Alueelle aiheutuvien vaikutusten arvioinnista tehtyjen johtopäätösten perusteella toimivaltaiset kansalliset viranomaiset antavat hyväksyntänsä tälle suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, että suunnitelma tai hanke ei vaikuta kyseisen alueen koskemattomuuteen, ja kuultuaan tarvittaessa kansalaisia**”.

Tulvariskiä hallinnassa annetun lain 13 § puolestaan edellyttää, että tulvariskiä hallintasuunnitelman osana esitetään ympäristöselostus. Ympäristöselostuksesta säädetään viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa.

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 3 §:n mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan **viranomaisen on huolehdittava siitä, että suunnitelman tai**

ohjelman ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin valmistelun kuluessa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 4 § edellyttää, että lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen perustuvasta viranomaisen suunnitelmasta ja ohjelmasta on tehtävä ympäristöarviointi, jos kyse on mm vesitaloutta varten laadittavasta suunnitelmasta tai ohjelmasta, joka luo puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille; taikka suunnitelmaa tai ohjelmaa koskee luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:ssä tarkoitettu arviointivelvollisuus. Myös Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 6 §:n hankeluettelo sisältää mm tekoaltaat, kun padottu tai varastoitu uusi vesimäärä tai vesimäärän lisäys on yli 10 miljoonaa kuutiometriä ja tulvasuojeluhankkeet, joiden hyötymäärä on vähintään 1 000 hehtaaria.

Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 9 § edellyttää että **arviointiohjelmassa on esitettävä tarpeellisessa määrin mm. hankkeen vaihtoehdot, joista yhtenä vaihtoehtona on hankkeen toteuttamatta jättäminen**, jollei tällainen vaihtoehto erityisestä syystä ole tarpeeton. Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 10 § puolestaan edellyttää, että arviointiselostuksessa on esitettävä lisäksi mm. tarpeellisessa määrin selvitys hankkeen ja sen vaihtoehtojen suhteesta maankäyttösuunnitelmiin sekä hankkeen kannalta olennaisiin luonnonvarojen käyttöä ja ympäristönsuojelua koskeviin suunnitelmiin ja ohjelmiin, selvitys ympäristöstä sekä arvio hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutuksista, käytettyjen tietojen mahdollisista puutteista ja keskeisistä epävarmuustekijöistä, mukaan lukien arvio mahdollisista ympäristöonnettomuuksista ja niiden seurauksista, sekä **selvitys hankkeen ja sen vaihtoehtojen toteuttamiskelpoisuudesta ja hankkeen vaihtoehtojen vertailu.**

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettu laki ja Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa säädetään tarkemmin ympäristöselostusta koskevista kuulemisista ja lausunnoista.

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun 11 §:n mukaan valmisteltaessa suunnitelmaa tai ohjelmaa otetaan huomioon ympäristöselostus sekä mahdollisuuksien mukaan 8 ja 9 §:ssä tarkoitetut mielipiteet ja lausunnot sekä 10 §:n mukaisesti käytyjen valtioiden välisten neuvottelujen tulokset. Suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä taikka suunnitelmasta tai ohjelmasta on käytävä ilmi:

1) perusteltu kannanotto siitä, miten ympäristöselostus, 8 ja 9 §:ssä tarkoitetut mielipiteet ja lausunnot sekä valtioiden välisten 10 §:ssä tarkoitettujen neuvottelujen tulokset on otettu huomioon, sekä 2) selvitys siitä, millä tavoin nämä sekä ympäristönäkökohdat ovat vaikuttaneet suunnitelman tai ohjelman sisältöön ja vaihtoehtojen valintaan.

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 13 §:n mukaan viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen tai tehdä muuta siihen rinnastettavaa päätöstä ennen kuin se on saanut käyttöönsä arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon. Hanketta koskevasta lupapäätöksestä tai siihen rinnastettavasta muusta päätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Tulvariskien hallinnasta annetun lain 10 §:n mukaan toimenpiteitä valittaessa on pyrittävä vähentämään tulvien todennäköisyyttä sekä käyttämään muita kuin tulvasuojelurakenteisiin perustuvia tulvariskien hallinnan keinoja, jos se olosuhteet kokonaisuutena huomioon ottaen katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Suunnitelmassa tarkastellaan toimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä sekä esitetään toimenpiteiden etusijajärjestys.

Laki tulvariskien hallinnasta 12 §:n mukaan erityisesti on huolehdittava siitä, että tulvariskien hallintasuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet sovitetaan yhteen vesienhoidon järjestämisestä annetun lain 12 §:ssä tarkoitetun toimenpideohjelman ympäristötavoitteiden kanssa.

Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmassa eikä sen ympäristöselostuksessa ole esitetty luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista Natura -arviointia uuden säännöstelyaltaan vaikutuksista Kemihaaran soiden Natura 2000 -alueen suojeluperusteisiin.

Mm. Metsähallitus on kuulemispalautteessa todennut, että luonnonsuojelulain (65–66 §: ien) mukaisen Natura -arviointimenettelyn ja sen edellytysten kuvaaminen ei anna lukijalle realistista kuvaa hankkeen toteuttamiskelpoisuudesta. Esimerkiksi Natura -verkoston suojeluarvojen heikentymistä on ympäristöselostuksen mukaan “mahdollista kompensoida korvaavilla toimenpiteillä”. Korvaavia toimenpiteitä voivat olla kunnostus- ja parannustoimet muilla Natura-alueilla tai esimerkiksi luontotyypin palauttaminen uudella tai laajennetulla alueella “. Kuitenkaan 14 000 ha laajuisen Natura -alueen luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen kompensoiminen ei olisi helposti toteutettavissa.

Mm. Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri on todennut, että osoituksena siitä, että Kemijoen tulvatyöryhmä ei tunnusta suojeluohjelmien ja Natura-alueiden merkitystä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa on, että allasta suunnitellaan Kemihaaran suot tai vastaavasti muille Itä-Lapin Natura-alueille. Tulvatyöryhmä on Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piirin mukaan kiertänyt luonnonsuojelulain Natura-pykäliä Natura-arvioinnin tekemisestä niin, että ei puhuta suoraan Kemihaaran altaasta vaan epämääräisestä 700–800 miljoonan m³ tulvavesien pidätysaltaasta/altaista valuma-alueella tai tulvavesien pidättämisestä vesistöalueella uudella säännöstelyaltalla. Tällainen epämääräinen nimeäminen (jokin allas jossakin) hämmentävät sellaisia lukijoita, jotka eivät tunne asioiden taustoja. MMM puolestaan viittaa päätöksessään nimenomaan Kemihaaran altaaseen.

Mm. Ympäristöministeriö (YM) on asiankäsittelyn yhteydessä lausunut, että Kemihaaran altaalla on erittäin suuret luontovaikutukset. Suunnitelmaan liittyvän arviointiselostuksen mukaan se johtaisi Kemihaaran soiden Natura 2000 -alueella vaihtoehtoista **riippuen 5155-6924 hehtaarin jäämiseen veden alle, jolloin tällä alueella olevat luontotyypit ja lajien elinympäristöt tuhoutuisivat pysyvästi.** Alueen keskeisenä suojeluperusteena, joiden vuoksi alue on sisällytetty Natura 2000-verkostoon, ovat mm. aapasuot ja siihen sisältyen erityisesti letot ja la linnustoarvot. Allasvaihtoehto heikentäisi merkittävästi näitä luontoarvoja, ja **altaan alle jäisi myös useita yksityisiä luonnonsuojelualueita sekä kansallisesti uhanalaisten lajien esiintymiä. Aluetta koskevat lisäksi EU:n luonto- ja lintudirektiivit.**

Natura-arvio olisi ollut välttämätön valmisteluvaiheessa, koska se vaikuttaa ratkaisevasti eri tulvariskihallintatoimenpiteiden potentiaalia ja etusijaa arvioitaessa. Mm. YM on todennut, että hankkeen edellyttäessä poikkeamista sekä Natura-alueen suojelutavoitteista että todennut ettei se voi lähtökohtaisesti pitää tällaisen hankkeen sisällyttämistä tulvariskien hallintasuunnitelman tulvasuojelutoimenpiteisiin kannatettavana. Myös monissa kuulemispalautteissa on arvioitu, että tulvariskien suojautumistavoitteet vaarantuvat, kun ne jätetään epärealistisen allasvaihtoehdon varaan.

18/12/2002 korkein hallinto-oikeus (KHO) kumosi Vuotoksen altaan vesiluvan. Hanke täytti KHO:n vuosikirjapäätöksen mukaan VL 2 luku 5 §:n mukaiset ehdottomat rakentamisesteeet laajojen vahingollisten vaikutustensa vuoksi. Vuonna 2004 Kemihaaran suot liitettiin Natura 2000-verkostoon, jota säätelee Suomen lakien lisäksi EU-lainsäädäntö.

Vesilain nojalla Suomessa ei ole annettu lupaa yhdellekään tekoaltaalle, jonka koko olisi lähellekään nyt ehdotettua 155 km²:n suuruista allasta. Vesilain nojalla rakennetuista Suomen sisämaan suurin tekoallas on 28 km²:n laajuinen Uljuan allas. Sitä suurempia ovat merenlahdista padotut Luodonjärvi, 67 km² ja Uudenkaupungin makeavesiallas, 37 km². Suomen suurimmat tekoaltaat, Lokan ja Porttipahdan altaat, joiden koot ovat 315 ja 149 km², on rakennettu erityislain nojalla.

Näin ollen on selvää, että hankkeeseen sen valmisteluvaiheessa olisi pitänyt sisällyttää Natura-arvio.

Laki myös edellyttää, että ko. hankkeelle laaditaan lain ja asetuksen edellytykset täyttävä ympäristösuunnitelma ja -selostus. Ympäristöselostuksessa on tarpeellisessa määrin esitettävä suunnitelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat, mukaan lukien varsinkin ongelmat, jotka koskevat alueita, joilla on erityistä merkitystä ympäristön- tai luonnonsuojelun kannalta, kuten Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet. **Näin ollen ympäristöselostuksen sisältövaatimukset eivät täyty Natura -arvioinnin puuttuessa.**

Tulvariskisuunnitelman Natura-arvioinnin puuttuminen on erittäin vakava puute ja menettelyvirhe senkin vuoksi, että Lapin ELY-keskus on SOVA- viranomaisena jo 22.9.2014 järjestetyssä viranomaisneuvottelussa todennut, että ko. arviointi tulee tehdä.

Ympäristövaikutustenarvio ja -selvitys ovat muutenkin puutteellisia ja valikoivia: eri tulvasuojelutoimenpiteiden positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia ei ole arvioitu johdonmukaisesti. Tulvasuojelutoimenpiteiden (säännöstelyallasvaihtoehtojen) luonnon monimuotoisuudelle aiheutuvien vaikutusten käsittely ympäristöselostuksessa on riittämätöntä suhteessa tekoaltaiden ympäristövaikutuksiin. **Ympäristöselostuksessa olisi tullut selkeämmin käsitellä Lapin Ely-keskuksen ensisijaisena toimenpiteenä kannattamaa Kemijärven varastointilavuuden kasvattamista vaihtoehtona altaalle. Vesienhoidon, poronhoidon ja terveyden kannalta massiivisia haitallisia vaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu eikä siten ole voitu kokonaisvaltaisesti arvioida eri tulvariskitoimien keskinäistä järjestystä.**

Tulvatyöryhmä on rikkonut lakia tulvasuunnitelmaa laadittaessa ja asettaessaan Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaehdotuksen yleisesti lausuttavaksi ilman ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain ja asetuksen edellytykset täyttävää ympäristösuunnitelmaa ja -selostusta.

Ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain tarkoituksena on ollut muuttaa suunnittelukäytäntöjä siten, että **suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa avoimuus, vaihtoehtojen tarkastelu ja vaikutusten järjestelmällinen arviointi kehittyisivät.** Tulvariskien hallintasuunnitelman monitavoitearvioinnin mukaan uuden säännöstelyaltaan vaikutukset vesistöön, luonnon monimuotoisuuteen, lajistoon, suojelualueisiin ovat kielteisiä tai erittäin kielteisiä. Kuitenkin tulvariskiryhmän päättäessä etusijajärjestyksestä painoarvoa on ollut vain toimenpiteiden saavuttamilla hyödyillä.

Tulvariskeiltä suojautumisen kannalta on ratkaisevaa, että vaihtoehtoisia tulvasuojelukeinoja ja niiden kokonaisvaltaista keskinäistä tärkeysjärjestystä voidaan arvioida realistisesti ja objektiivisesti jo hankkeen valmisteluvaiheessa. Nyt puutteellinen ympäristöselvitys ja -selostus estävät tämän. (Puutteista jotka liittyvät tulvariskitoimien yhteensovittamiseen vesienhoidon tavoitteiden kanssa lisää omassa kohdassaan alla).

Lisäksi sekä hallintasuunnitelmasta että ympäristöselostuksesta puuttuvat perustelut sille, miten ympäristönäkökohdat ovat vaikuttaneet suunnitelman sisältöön ja toimenpidevaihtoehtojen valintaan.

Tulvariskihallintapäätöksestä ei myöskään käy ilmi lain edellyttämällä tavalla miten ympäristöselostus ja mielipiteet ja lausunnot on otettu huomioon, sekä selvitys siitä, millä tavoin nämä sekä ympäristönäkökohdat ovat vaikuttaneet sisältöön ja vaihtoehtojen harkintaan.

Hallintolain 31 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Näin ei ole nyt toimittu niin tulvariskiryhmän kuin MMM:n toimesta.

Tulvariskien hallintasuunnitelman hyväksyy maa- ja metsätalousministeriö (MMM). Luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on katsottava, että Natura -arviointi on tehty ja pyydettyä siitä lausunnot ELY-keskukselta ja siltä, kenen hallinnassa luonnonsuojelualue on. Hankkeen Natura-arviota ei ole tehty. Myös kyseessä olevan laajan ja ristiriitaisen hankkeen ympäristösuunnitelma ja -selostus ovat vakavasti puutteellisia samoin niitä koskeva lausuntoprosessi. MMM:n olisi tullut puuttua näihin vakaviin puutteisiin ja vaatia lain edellytykset täyttävää Natura-arviota sekä ympäristövaikutustenarviota ja ympäristöselostusta. **MMM on toiminut lainvastaisesti jättäessään katsomatta, että Natura arvio sekä ympäristöarvio ja selostus on asianmukaisesti laadittu ja niistä pyydetty asianmukaiset lausunnot.**

MMM on ilman perusteluita jättänyt ottamatta huomioon asiantuntijaviranomaisen Lapin ELY-keskuksen eriävän mielipiteen, jonka mukaan on olemassa parempia keinoja kuin esitetty allas, joka voi jopa huonontaa tulvahallintaa.

Hallintolaki 45 §:n mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Tulvaryhmän päätöksestä puuttuvat edellä mainituin tavoin perustelut koskien ympäristöselostuksen, mielipiteiden ja lausuntojen huomioonottamista, sekä selvitys siitä, millä tavoin nämä sekä ympäristönäkökohdat ovat vaikuttaneet sisältöön ja vaihtoehtojen harkintaan. MMM ei ole perustellut riittävästi päätöstään tai tähdentänyt millä tavoin kaavapäätöksen yhteydessä tehtävä Natura-arvio vaikuttaa myöhempään päätökseen, kuten vaihtoehtojen tulvariskitoimenpiteiden arviointiin ja millä perustein kaavaprosessiin kytketty päätös tulotaiisiin tekemään.

Kyse on kahdesta erillisestä prosessista

- a) kaavoituksesta ja
- b) tulvariskien hallintasuunnitelmien hyväksymisestä.

Nyt tulvasuojelun toteutus on asetettu ilman perusteluita riippuvaiseksi kaavoitusprosessista.

Pelkän kaavoituspäätöksen yhteydessä annettava Natura-arvio ei tule paikkaamaan valmisteluvaiheen lainvastaisuutta puutteellisen ympäristösuunnitelman ja - selostuksen osalta eikä myöskään voi tarjota pohjaa kokonaisarviolle eri tulvasuojeluvaihtoehtojen välillä. **Kaavoitusasiassa on kyse eri prosessista kuin tulvariskien hallintasuunnitelmien valmistelusta eikä tässä yhteydessä käsitellä esim ympäristöselostuksen keskeisiä asioita tulvariskiensiöjeluäkökulmasta eikä menettely vastaa tarpeeseen suorittaa kokonaisharkintaa eri tulvariskiensiöjeluvaihtoehtojen välillä.**

Tulvasuunnitelmassa säännöstelyallasta koskevien osien yhteensopivuus Natura -suojelun, luonnonsuojelulain ja aiemman korkeimman hallinto-oikeuden allaspäätöksen kanssa olisi tullut selvittää jo päätöstä valmisteltaessa eikä jättää maakunta-kaavoituksen yhteydessä ratkaistavaksi.

2) TULVARISKIEN HALLINNAN YHTEENSOVITTAMINEN VESIVAROJEN KESTÄVÄN KÄYTÖN KANSSA

Laki tulvariskien hallinnasta 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on sovittaa yhteen tulvariskien hallinta ja vesistöalueen muu hoito ottaen huomioon vesivarojen kestävä käyttö sekä suojelun tarpeet.

Myös laki tulvariskien hallinnasta 12 § edellyttää tulvariskien hallinnan tavoitteiden ja vesienhoidon tavoitteiden yhtensovittamista. Tulvariskien hallinnan suunnittelussa on otettava huomioon, että suunniteltavat toimenpiteet eivät saa vaarantaa merkittävästi vesienhoidossa suunniteltujen ja toteutettujen toimenpiteiden tavoitteita ja vaikutuksia.

EU:n tulvadirektiivi velvoittaa kartoittamaan tulvariskit ja tavat vahinkojen rajoittamiseksi, mutta sanaa tekoallas ei löydy direktiivistä. Sen sijaan se korostaa vesistöjen luontaisten tulvatasanteiden ylläpitoa ja elvyttämistä.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tulvariskien hallinnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 30/2010):n mukaan tulvariskien hallinta sovitetaan yhteen vesistöalueen muun hoidon kanssa ottaen huomioon vesivarojen kestävä käytön sekä suojelun tarpeet. Tällä tarkoitettaisiin paitsi yhteensovittamista vesienhoidon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetun vesienhoidon kanssa myös laajemmin vesivarojen kestävä käytön ja suojelun tarpeiden huomioon ottamista. Vesivarojen kestävässä käytössä tulee ottaa huomioon samanaikaisesti erilaiset käyttötarkoitukset kuten vedenhankinta, kalatalous, vesivoiman käyttö, vesiliikenne ja vesistöjen virkistyskäyttö sekä vesien suojelun tavoitteet, joita on asetettu esimerkiksi valtioneuvoston periaatepäätöksessä 23.11.2006 vesiensuojelun suuntaviivoista vuoteen 2015.

Lisäksi tulvariskien hallintasuunnitelmassa olisi erityisesti huolehdittava siitä, että tulvariskien hallinnan toimenpiteet sovitettaisiin yhteen niiden ympäristötavoitteiden kanssa, jotka sisältyisivät samaa vesistöaluetta tai rannikkovettä koskevaan vesienhoitosuunnitelmaan. Yhteensovittaminen voisi vaikuttaa muun muassa 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimenpiteiden etusijajärjestykseen tai 11 §:ssä tarkoitettujen kokonaisvahinkojen arviointiin vesistöalueella.

Vesienhoitolain 23 §:n mukaan vesienhoidon kannalta kielteisen toimenpiteen hankesuunnittelussa tulee erityisesti kiinnittää huomiota vesienhoidon ympäristötavoitteisiin ja pyrkiä lieventämään vaikutuksia.

Kielteistä toimenpidettä ei tulisi vesienhoitolain 23 §:n mukaan edistää ellei

- 1) hanke ole yleisen edun kannalta erittäin tärkeä ja se edistää merkittävästi kestävä kehitystä, ihmisten terveyttä tai ihmisten turvallisuutta**
- 2) haittojen ehkäisemiseksi on ryhdytty kaikkiin käytettävissä oleviin toimenpiteisiin**
- 3) tavoiteltaviin hyötyihin ei päästä muilla teknisesti ja taloudellisesti kohtuullisilla ja ympäristön kannalta merkittävästi paremmilla keinoilla kuin vesimuodostuman muuttamisella.**

Edellä mainittu lain kohta on tulvansuojelutoimenpiteiden priorisoinnin kannalta ratkaisevan tärkeä ja myös siltä kannalta, kuinka hyvin tulvariskien hallintasuunnitelma on vesienhoitosuunnitelman ja Natura 2000-ohjelman kanssa yhteensopiva.

Vesienhoidon ja terveyden kannalta haitallisia vaikutuksia ei kuitenkaan ole edellä esitetyn perusteella riittävästi arvioitu eikä siten ole voitu kokonaisvaltaisesti arvioida eri tulvariskitoimien keskinäistä järjestystä.

Kuten mm. Savukosken kunnan eriävästä mielipiteestä ja lukuisista kuulemista ilmenee, uudesta säännöstelyaltaasta koituisi mittavat haitat Itä-Lapille ja Yli-Kemijoelle ja puhdas luonnontilainen suurjoki menetettäisiin. Kuten monet muutkin tahot kuten Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) ovat tuoneet esiin lausunnoissaan, että kielteiset vaikutukset kohdistuisivat **mm veden laatuun, paikalliselle jokikalastolle, vaelluskaloille, kalojen elohopeapitoisuudelle.** RKTL:n mukaan suunnitelmassa parhaaksi todettu vaihtoehto eli altaan rakentaminen on ristiriidassa Kemijoen vesienhoitosuunnitelman, kansallisen kalatiestrategian ja Perämeren toimintasuunnitelman kanssa.

Lapin ELY-keskuksen oikeudellisia edellytyksiä koskevasta kommenttilausunnosta, liite 11:

*”...Natura-suojelusta poikkeaminen ja vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeaminen vaativat vaihtoehtoisten ratkaisujen tarkastelun. **Kemijärven tulvalaskelmat -selvityksen (InfraKat Oy 2015)***

perusteella tulvariskien hallinnalle on myös muita vaihtoehtoisia toteuttamistapoja kuin uusi säännöstelyallas.

Luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulain mukaan Natura-suojelusta poikkeaminen on mahdollista silloin, jos valtioneuvosto yleisistunnossaan päättää, että hanke tai suunnitelma on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä eikä vaihtoehtoisia ratkaisuja ole. Luonnonsuojelulain edellytykset suojelusta poikkeamiselle ovat siten tiukemmat kuin liitteessä ilmaistu ”yhteiskunnan kannalta tärkeä hanke”.

Vesienhoitolaki

Jotta heikentämiskiellosta on mahdollista poiketa, tulee valtioneuvoston vesienhoitosuunnitelmia hyväksyessään päättää, että hanke tai suunnitelma on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä, eikä vaihtoehtoisia ratkaisuja ole. Vaihtoehtoisen ratkaisun puuttuminen on perusteltava asianmukaisesti. Vesienhoitolain 23§:n soveltamisen arviointi tehdään vesienhoitosuunnitelmassa edellyttäen, että tietopohja on riittävä. ”

KHO:n päätöksen ja edellä esitetyn valossa on erikoista, että alueen tulvasuojelua ollaan rakentamassa puheena olevan altaan ympärille, vieläpä ilman lain edellyttämiä ympäristöarvioita ja Natura-arviota.

Näin ollen tulvaryhmän esitys ja MMM:n päätös on lainvastainen ja puutteellinen sen jättäessä asianmukaisesti arvioimatta ja sovittamatta yhteen vesistöalueen muun hoidon kanssa ottaen huomioon vesivarojen kestävä käytön sekä suojelun tarpeet.

3) TULVARYHMÄN KOKOONPANO JA TOIMINTA

Laki tulvariskien hallinnasta 15 § :n mukaan tulvariskien hallintasuunnitelman laatimiseksi tarvittavaa viranomaisten yhteistyötä varten on tulvaryhmä sellaisella vesistöalueella ja merenrannikon alueella, jolle tulvariskien alustavan arvioinnin perusteella on nimetty yksi tai useampi merkittävä tulvariskialue. Tulvaryhmän muodostavat asianomaisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, maakunnan liittojen, kuntien ja alueiden pelastustoimien edustajat.

MMM asettaa tulvaryhmän asianomaisen maakunnan liiton ehdotuksesta. Jos merkittävä tulvariskialue sijaitsee vesistöalueella, jolla toimii kaksi tai useampia maakunnan liittoja, nämä tekevät ministeriölle yhteisen ehdotuksen. Ministeriö määrää tulvaryhmässä edustettuina olevat tahot ja näistä tulvaryhmän puheenjohtajan, joka johtaa tulvaryhmän toimintaa.

HE 30/2010:n mukaan tulvariskien hallintaan sisältyy eri hallinnonaloille kuuluvia tehtäviä, joita ovat erityisesti **vesivarojen käyttö ja hoito, alueiden käytön suunnittelu ja rakentamisen ohjaus alue - ja paikallistasolla sekä pelastustoiminta**. Tulvariskien hallinnan kannalta keskeisten viranomaisten tulisi tämän vuoksi olla tiiviissä yhteistyössä koko suunnitteluprosessin ajan.

Tulvaryhmä voisi myös kutsua tai kuulla tarpeelliseksi katsomiaan tahoja asiantuntijoina. Tällaisia asiantuntijoita voisivat olla esimerkiksi tutkimuslaitosten edustajat. Tulvaryhmä voisi kutsua asiantuntijoiksi ja siten tiiviimpään suunnittelu-yhteistyöhön myös 1 momentissa mainittujen tahojen edustajia.

Laki tulvariskien hallinnasta 16 §:n tulvaryhmä

- 1) käsittelee tulvariskien hallintasuunnitelmaa varten laaditut selvitykset
- 2) asettaa tulvariskien hallinnan tavoitteet

3) hyväksyy ehdotuksen suunnitelmaksi ja siihen sisältyviksi toimenpiteiksi.

Tulvaryhmän on järjestettävä tulvariskien hallintasuunnitelman valmistelun eri vaiheissa riittävä vuorovaikutus vesistöalueen ja merenrannikon merkittävän tulvariskialueen viranomaisten sekä elinkeinonharjoittajien, maa- ja vesialueiden omistajien, vesien käyttäjien ja asianomaisten järjestöjen edustajien kanssa.

HE 30/2010:n mukaan tarkoituksena on, että suunnitteluprosessin ja eri tahojen osallistumisen tuloksena saavutettaisiin mahdollisimman laaja yhteisymmärrys siitä, miten tulvariskien hallinta tulisi järjestää suunnitelmassa tarkoitettulla alueella. Toimenpiteitä tulisi tarkastella monipuolisesti ottaen huomioon erilaiset tulvariskien hallintaa parantavat keinot kuten maankäytön suunnittelu, vesistötulvan syntymistä estävät tai tulvaa pienentävät vesistörakenteet ja niiden käyttö, tulvan leviämistä tai tulvasta aiheutuvia vahinkoja estävät rakenteet, pelastustoiminta, varoitusjärjestelmät sekä ihmisten tulvatietoisuuden ja tulviin varautumisen parantaminen. Mittavaa rakentamista ja investointeja sisältävien toimenpide-ehdotusten toteuttamiskelpoisuuden arvioimiseksi tarvittaisiin käytännössä myös alustava arvio tällaisten toimenpiteiden teknisistä, taloudellisista ja oikeudellisista toteuttamisedellytyksistä, ympäristövaikutuksista sekä tahoista, joilla olisi mielenkiinto ja valmius vastata toimenpiteiden suunnittelusta ja toteutuksesta mukaan lukien tarvittavien lupien ja rahoituksen hankkiminen. Toimenpidevaihtoehtojen ympäristövaikutuksia tarkasteltaisiin ehdotuksen 13 §:n mukaisessa ympäristöselostuksessa.

HE 30/2010:n mukaan tulvaryhmän olisi pyrittävä ehdotusten laatimisessa yksimielisyyteen. Jos yksimielisyyteen ei joltain osin kuitenkaan päästäisi, tulvariskien hallintasuunnitelmaehdotukseen voidaan liittää selostus erimielisyyttä aiheuttaneista seikoista ja eri mieltä olleiden tulvaryhmän jäsenten kannanotoista.

HE 30/2010:n mukaan tulvariskien hallintasuunnitelmien valmistelussa tulvaryhmän tulisi olla yhteistyössä muiden viranomaisten sekä eri etutahojen kanssa. Pykälän 2 momentin mukaan tulvaryhmän tulisi järjestää riittävä vuorovaikutus viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Näitä olisivat esimerkiksi aluehallintovirastot, kalatalousviranomaiset, Tiehallinto, museoviranomaiset, vesihuoltolaitokset sekä vesistön säännöstelyä harjoittavat ja muut sellaiset vesienkäyttäjätahot, joiden toiminnalla voi olla vaikutusta tulvien esiintymiseen tai joiden toimintaan tulvat voivat olennaisesti vaikuttaa. Toimivan vuorovaikutuksen järjestäminen tulvaryhmän ja eri etutahojen välillä on tärkeää, koska tulvariskien hallinnan suunnitteluun ja sen osana tulvariskejä vähentävien toimenpiteiden kartoittamiseen sisältyy myös alueellisesti ja paikallisesti huomioon otettavia seikkoja ja arvostuksia, joiden keskinäistä painoarvoa on voitava punnita eri tahot riittävän laajasti kattavassa aluetason yhteistoiminnassa.

Hallintolain 27 §:n mukaan virkamies ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen. Mitä virkamiehen esteellisyydestä säädetään, koskee myös monijäsenisen toimielimen jäsentä ja muuta asian käsittelyyn osallistuvaa sekä tarkastuksen suorittavaa tarkastajaa. Esteellisyyssperusteet sisältyvät Hallintolain 28 §:ään.

Mm. Savukosken kunnan eriävissä mielipiteessä ja lukuisissa kuulemispalautteissa on nostettu esiin **alueellinen epätasapaino tulvaryhmän kokoonpanossa, asiantuntijoiden kuulemisessa ja puheenjohtaja Hannes Mannisen puolueellisessa toiminnassa.**

Manninen on aikaisemmin toiminut aktiivisesti Vuotoksen altaan rakentamisen puolesta, mikä on omiaan vaarantamaan hänen kykynsä sovittaa yhteen eri tahojen näkemyksiä ja vaarantaa luottamuksen hänen puolueettomuuteensa. Kuulemisissa on mm. nostettu esiin, että Mannisen

puheenjohtajuuden seurauksena ryhmän toimita on keskittynyt ainoastaan ja vain Kemihaaran altaan saamiseksi ryhmän esittämäksi ainoaksi vaihtoehdoksi. On siis ilmeistä, että luottamus Mannista kohtaan on vaarantunut hallintolain 28 §:n mukaisella tavalla. Kemijärven kalastusalue on esittänyt MMM:lle puheenjohtajan vaihtamista virkavastuun alaiseksi henkilöksi ja työryhmän täydentämistä Kemijärven ja Yli-Kemin kalastusalueiden yhteisellä edustajalla, sillä heidän vastuualueenaan on mahdollisen altaan haitoista suurimmat haitat kärsivien vesistöalueiden kalatalouden kehittäminen.

Alueellisesta epätasapainosta Savukosken kunta nostaa esiin sen, että uutta säännöstelyallasta vastustetaan laajasti Itä-Lapissa, kolme neljästä Itä-Lapin kunnasta on vastustanut allasta, joten sillä ei ole sosiaalista ja yhteiskunnallista hyväksyntää allasalueen ihmisten keskuudessa. Tästä syystä sitä ei tulisi esittää suunnitelmassa muilla alueilla asuvien toimesta. Altaan eteenpäin viemisessä näkyy alueellinen epätasapaino, kuten tulvaryhmän päätöksissäänkin. Tulvaryhmän kokoonpano on sellainen, että vaikka koko Itä-Lappi olisi ollut allasta vastaan, äänestys olisi hävitty.

Tulvaryhmässä on ainoana pysyvänä asiantuntijana toiminut Kaj Hellsten Kemijoki Oy:stä. Kemijoki Oy:llä on selkeä intressi asiassa, joten hänen kuulemisensa asiantuntijajäsenenä on tasapuolisuuden ja eri tahojen näkemysten ja intressien yhteensovittamisen kannalta ongelma ja kuuleminen olisi tullut järjestää kuten muidenkin intressitahojen. Vastaavasti asiantuntijajäseniksi ei ole nimetty haitankärsijöitä kuten esimerkiksi asianomaisten kalastusalueen edustajia, vaikka lainsäädäntökin lähtee siitä, että tulvariskien hallinta tulee yhteen sovittaa vesienhoidon kanssa.

Edellä esitetyn valossa on myös ilmeistä, ettei tulvatyöryhmän toiminnassa ole lainsäädännön ja esitöiden mukaisesti aidosti pyritty sovittamaan yhteen näkemyksiä ja järjestetty vuorovaikutusta lain edellyttämällä tavalla. **Johtava viranomaisena ELY, kaikki asianosauskunnat, eri järjestöt, viranomaiset ja asukkaat ovat esittäneet kuulemisissa ja eriävissä mielipiteissään laajalti perusteltuja huolia tulvaryhmän toimintaa ja esitystä kohtaan.**

Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Tulvaryhmä tai MMM ovat toimineet ko. lainkohdan ja hallintolain esteellisyyssäännöksen vastaisesti sallimalla Mannisen toimia tulvaryhmän puheenjohtajana ja Kemijoki Oy:n ryhmän asiantuntijana toisin kuin haitankärsijöiden sekä sallimalla alueellisen epätasapainon tulvatyöryhmän kokoonpanossa. Tulvaryhmän kokoonpano ei ole tasa-arvolain mukainen (Aulikki Imporannan kantelu Eduskunnan oikeusasiamiehelle ja vastaus siihen).

4) ASIASSA OLISI TULLUT KONSULTOIDA RUOTSIN VIRANOMAISIA

Ruotsin ympäristökeskuksen edustajia osallistui paikan päällä Vuotoksen vesioikeusprosessiin Vaasan hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä:

Ruotsi vastusti allasta Perämereen ulottuvien vahingollisten vaikutusten vuoksi!

Laki tulvariskien hallinnasta 14 §:n mukaan tulvariskien hallintasuunnitelmaan ei saa sisällyttää toimenpiteitä, jotka laajuutensa tai vaikutustensa vuoksi lisäävät merkittävästi tulvariskiä 1 momentissa tarkoitettun vesistöalueen toiseen valtioon kuuluvassa osassa, ellei toimenpiteitä ole sovitettu yhteen koko vesistöalueella. Jos tällaisten toimenpiteiden vaikutus kohdistuu 28 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kansainväliseen tulvariskien hallintayksikköön kuuluvan vesistöalueen Ruotsiin tai Norjaan

kuuluvaan osaan, edellytyksenä on lisäksi, että toimenpiteistä on sovittu mainittujen valtioiden kanssa. Tulvariskin merkittävän lisäyksen arviointiin sovelletaan, mitä 8 §:n 1 momentissa säädetään.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 14 § edellyttää, että jos hankkeella on todennäköisesti toisen valtion lainkäyttövaltaan kuuluvalla alueella ilmeneviä merkittäviä ympäristövaikutuksia, yhteysviranomaisen on toimitettava arviointiohjelma viipymättä ympäristöministeriölle edellä tarkoitetun sopimuksen mukaista toiselle valtiolle ilmoittamista varten.

Toiselle valtiolle ilmoittaminen

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista annetun lain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa on esitettävä:

- 1) Suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus sekä tiedot mahdollisista valtioiden rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista, mukaan lukien terveysvaikutukset, sekä
- 2) tiedot päätöksentekomenettelystä ja kohtuullisesta määräajasta huomautusten esittämiselle.

Vaikutukset tulisivat kiistattomasti ulottumaan Ruotsi aluevesille.

Asiassa ei ole kuultu Ruotsin viranomaisia, joten tälläkin perusteella päätös on lainvastainen.

- 5) LAINSÄÄDÄNNÖNMUKAISUUS JA VALTAKUNNALLINEN YHDENMUKAISUUS MMM:n PÄÄTÖKSESSÄ

MMM:n päätöksen taustamuistiossa todetaan, että ehdotukset tulvariskien hallintasuunnitelmiksi on laadittu tulvariskilaissa ja -asetuksessa (659/2010) säädetyllä tavalla.

Tämä ei edellä esitetyn perusteella pidä paikkansa Kemijoen suunnitelman osalta.

Muistiossa myös todetaan, että suunnitelmat tulvariskien hallintasuunnitelmaksi ovat valtakunnallisesti katsottuna riittävän yhtenäisiä ja sisältävät perustellut ehdotukset niin tulvariskien hallinnan tavoitteiksi kuin toimenpiteiksi näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Myös tämä on laillisuusnäkökulmasta perustelematon väite, sillä Kemijoen suunnitelma poikkeaa perusteettomasti valtakunnallisesta yleisestä tulvariskitasosta 1/100 ollen 1/250.

Lukuisat tahot kuulemisissa sekä johtava viranomainen Lapin ELY-keskus ovat katsoneet, ettei suunnitelmassa esitetylle 1/250a tavoitetasolle asuinrakennusten osalta ole perusteita olemassa ja siksi tavoitetaso tulee asettaa jokaisella tulvariskialueella asuinrakennusten suojaamisen osalta 1/100a. ELY-keskuksen mukaan suunnitelmassa asetettu tavoite suojella asuinrakennukset erittäin harvinaisilta (1/250a) tulvilta vaikeuttaa suunnitelman toteuttamista ja tosiasiallista tulvariskeiltä suojautumista. Jos tavoitetaso olisi 1/100a tulva, tulvansuojelu voitaisiin toteuttaa laajemmalla ja helpommin toteutettavalla toimenpidevalikoimalla. **Kemijoen suunnitelmaa ei voi pitää valtakunnallisesti yhteneväisenä senkään takia, että se on suunnitelmien joukossa ainoa laatuaan.**

Esimerkki alueellisesta epäyhtenäisyydestä: Lapissa Tornionjoella Tornion kaupungin tulvasuojelu päätettiin hoitaa 1/250 - varautumisena, mutta sinne esitetään penkereiden korotusta ja tarvittaessa uusien rakentamista. Rovaniemelle esitetään varautumista 1/250 ja vain 1/50-tason penkereitä - ja asianosaikuntien vastustamaa ja laitonta allasta parin sadan kilometrin päähän Rovaniemeltä.

Rovaniemi sallii ristiriitaisesti rakentaa taloja tulvariskialueelle.

6) HALLINTOLAKI JA ASIANOSAISKUNTIEN JA KANSALAISTEN OIKEUSTURVA

Hallinnon oikeusperiaatteet (6 §)

Viranomaisen päätösharkintaa sekä muuta asian käsittelyä ohjaavia sääntöjä on kutsuttu hallinnon periaatteiksi tai hallinnon oikeusperiaatteiksi. Hallintolain 6 §:ään on koottu hallinnon oikeusperiaatteet, joita ovat

- yhdenvertaisuus (tasapuolinen kohtelu)
- tarkoitussidonnaisuuden periaate
- objektiviteettiperiaate
- suhteellisuusperiaate ja
- luottamuksensuojaperiaate.

Hallintolaki on hallinnon toimintaa sääntelevä yleislaki, jolla edistetään ja toteutetaan hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Lakia sovelletaan kattavasti kunnallisissa viranomaisissa.

Laissa säädetään kolmesta keskeisestä asiakokonaisuudesta. Ensinnäkin säädetään viranomaisten toimintaan yleisesti sovellettavista hyvän hallinnon perusteista. Toiseksi laissa säädetään hallintoasiassa noudatettavista keskeisistä menettelyllisistä vaatimuksista, jotka vaikuttavat yksityisen asemaan ja oikeussuojaan hallinnon päätöksenteossa. Lisäksi laissa säädetään asiakirjojen lähettämisen ja tiedoksiannon menettelyvaatimuksista. Valitusosoituksen puutteista alempana.

MMM on jättänyt merkitsemättä liitteisiin jälkikäteen lähetetyt Pelkosenniemen kunnanhallituksen ja Kemijärven kaupunginhallituksen eriävät mielipiteet – saati että niitä olisi otettu huomioon. Nämä lähetettiin jälkikäteen, koska kyseisten kuntien tulvaryhmän edustajat eivät noudattaneet kuntien päätöksiä esityksestä päättäneessä kokouksessa. Tulvaryhmän esityksen liitteinä olevat Rovaniemen kaupungin eri asukasyhdistysten kannanotot olivat liitteissä, ikään kuin painavampina arvoltaan, ks. MMM:n päätös ja perustelut Liite 1.

Itä-Lapin kunnissa on käsitelty asiaa Lapin liitosta eroamiseksi, mutta aloite ei voinut menestyä, kun kunnan kuuluminen johonkin maakunnalliseen liittoon on lakisääteistä. Tämä kuvastaa kuitenkin tilannetta Lapin liiton ja kuntien välillä, joiden yli liitto jyrää niin kaava- kuin tulvasuojeluasiassakin.

MMM:n menettely ko. asiakirjojen suhteen ei ole lain mukainen.

HALLINTOLAINKÄYTTÖLAKI JA PUUTTEELLINEN VALITUSOSOITUS JA ASIANOSAISTEN VALITUSAJAN LYHYYS JA KOHTUUTTOMUUS

7 § Valitus valtion hallintoviranomaisen päätöksestä

Valtioneuvoston ja ministeriön päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

14 § Valitusosoituksen liittäminen päätökseen

Valitusosoituksessa on mainittava: 1) valitusviranomainen; 2) viranomainen, jolle valituskirjelmä on toimitettava; sekä 3) valitusaika ja mistä se lasketaan.

Valitusosoituksessa on selostettava säännökset valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä sekä valituksen perille toimittamisesta.

22 § Valitusaika:

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun.

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) teki tulvariskien hallintasuunnitelmista päätöksen 18/12/2015, Korkeimman hallinto-oikeuden ehdottoman kielteisen Vuotos-vuosikirjapäätöksen 13-vuotispäivänä. MMM on tarkoituksellisesti jättänyt ottamatta huomioon KHO:n päätöksen ja tällä oikeuden päätöksen sivuuttamisella heikentänyt niiden asemaa ja oikeusturvaa, jotka ovat vuosikymmeniä käyneet oikeustaistelua allasta vastaan.

Ajankohta tuntuu muutenkin tarkoitushakuiselta, koska päätös tehtiin perjantaina, 4 päivää ennen "dead line" ja valitusaika loppuu maanantaina eli kaksi viikonloppua valitusajasta jää pois. Kaikilla asianosaisilla ei ole tietokonetta ja nettiä eli kaikki eivät suinkaan saaneet tietoa päätöksestä heti.

Tiedoksisaantipäiväksi ilmoitettiin päätöspäivä, siis perjantai 18/12/2015.

Postitus Lapista olisi pitänyt tapahtua jo torstaina, että posti ehtisi maanantaiksi KHO:hon. Valitusaikaan sisältyi Joulu, Uusivuosi ja Loppiainen, jotka ovat kansallisia juhlapäiviä ja joiden aikana ihmiset yleensä "lataavat akkujaan". Lapissa ei sellaiseen ollut taas kerran mahdollisuuksia.

Valitusosoituksessa <http://mmm.fi/documents/1410837/1516651/Valitusosoitus.pdf/3b618fcb-16e6-41d8-ae7a-756a12d79a57> oli vain KHO:n postiosoite ja fax-numero. Ei informoitu sähköisen valituksen mahdollisuudesta lainkaan – ja niinpä joku ehti jo tulostaa paperiasiakirjapinoja lähetettäväksi torstaina 14/1 postissa KHO:hon.

Piti erikseen ottaa yhteyttä puhelimitse KHO:n kirjaamoon. Soitto KHO:n kirjaamoon toi tiedon 11/1/2016 sähköisen valituksen mahdollisuudesta ja ohjeet sen tekemiseen ja täydentämiseen.

Tämä MMM:n menettely ei ole lainmukainen ja valitusaikaa pitäisi pidentää. Asiasta on tehty 18/1/2016 kantelu oikeuskanslerille.

ASIAAN LIITTYVÄÄ:

Kemijoen tulvaryhmä esitti "Kemijärven yläpuolelle vesien kiinniottoallasta/ altaita" tarkoituksenaan näin välttää Natura-poikkeamisratkaisun odottamisen. Tarkkaa aluetta ei muka oltu määritelty. Käytännössä koko prosessin ajan (v. 2008->) on ollut päämääränä Yli-Kemin suurjoen alajuoksuallas, siis Vuotoksen suunniteltu allas kolmanneksen pienempänä. MMM:n päätöksessäkkin tätä pidetään selviönä.

Tulvaryhmän pöytäkirjoista ilmenee selkeästi se, että koko ajan johdonmukaisesti ja lakien vastaisesti pyritään vain yhteen päämäärään, Kemihaaran altaan saamiseksi ainoaksi vaihtoehdoksi.

Asiantuntijaviranomaisen esittämä ja patoturvallisuuslain vaatima Kemijärven varastotilavuuden kasvattaminen poistettiin tulvaryhmässä, "kun sillä vaihtoehdolla ei saavuteta energiahyötyä".

Esitetyn Kemihaaran altaan alueella = nk. Vuotos-alueella sijaitsee olennainen osa Natura 2000-verkoston kuuluvista Kemihaaran soista. Kokonaisuuden muodostavat Kilpiaapa, vapaan suurjoki Yli-Kemin kohteet ja joen pohjoispuolella sijaitsevat Luiron suot ja eteläpuolella sijaitsevat nk. Vuotos-alueen suot. Tällaista kokonaisuutta ei ole enää jäljellä muualla. Viitataan KHO:n Natura-päätökseen 15/9/2005.

Asiantuntijaviranomainen Lapin ELY-keskus ja kaikki Itä-Lapin asianosaikunnat (Pelkosenniemi, Savukoski ja Kemijärvi) ovat vastustaneet tulvaryhmän esitystä ja jättäneet eriävän mielipiteensä tulvaryhmän esitykseen, liite 4. ja Pelkosenniemen ja Kemijärven osalta Pentti Pyykösen valituksen liitteenä. Samoin ko. kunnat ovat vastustaneet tulvariskien hallintaprosessin kanssa yhtä aikaa tarkoitushakuisesti tehtävää maakuntakaavoitusta allasvarauksen osalta. Kaavoituksessa on keinotekoisesti liitetty yhteen Itä-Lapin ja Rovaniemen maakuntakaava Kemihaaran allasvarauksen saamiseksi kaavaan tulvasuojelun nimissä.

Huolimatta KHO:n tekemästä kielteisestä Vuotos-vuosikirjapäätöksestä 18/12/2002 jätettiin nk. Vuotosalue selvitysalueeksi maakuntakaavaan vuonna 2004. KHO:n Natura 2000-valituksista tekemä hylkäävä päätös tuli 15/9/2005, mutta se ei aiheuttanut muutosta kaavoitustilanteeseen: alue pysyi valkoisena selvitysalueena.

Ko. KHO:n päätökset ja se, että Kemihaaran soille on perustettu yksityisiä Suomen luonnonsuojelulain mukaisia Natura 2000-rauhotusalueita, ei ole estänyt altaan ajamista hallinnossa. Verovaroja on käytetty Kemihaaran altaan selvityksiin, vesivoimayhtiö Kemijoki Oy:n puolesta. Valtio on maksanut korvauksia rauhoituksista ja valtio on lunastanutkin osan Natura-alueesta. Kemijoki Oy joutui pitkän "neuvotteluprosessin" jälkeen rauhoittamaan omistamansa Natura-alueet ja sai 3,2 miljoonan euron korvauksen. Yhtiön edustajat ilmaisivat heti "pitävänsä allasoption" alueellaan.

VEDEN RIITTÄMÄTTÖMYYS/ TULVAUHKA?

Tulvaryhmä vetoaa Saulin tulvaan 1800-luvulla ja toiseen tulvaan v. 1910 suurtulvauhkailussaan. Kemijoki on vahvasti rakennettu joki 1949 jälkeen eikä tulvauhkaa voi perustaa entisiin aikoihin. Esimerkiksi Kemijärven hätäylivaraa ei ole koskaan jouduttu käyttämään.

Ks. Liite 6 HT:n muistutus, tiedot saatu ELY-keskuksesta: Vuotos-prosessin jälkeen on Kemijoen voimalaitosten koneistoja uusittu: koneistojen kautta on voitu juoksuttaa enemmän vettä, jolloin ohijuoksutustarve luonnollisesti vähenee tulvan aikanakin. Kemijärven alapuolisen Seitakorvan voimalaitoksen rakennusvirtaama on ollut alun perin 500 m³/s. Sitten se on ollut 640 m³/s vuonna 2004 ensimmäisen koneiston remontin jälkeen ja vuodesta 2014 toisen koneiston remontin jälkeen se on ollut 700 m³/s. Tehonnousut ovat vastaavasti 30 MW, 24 MW eli nykyisellään 144 MW ja rakennusvirtaama siis 700 m³/s.

Jo -90-luvulla Kitisen rakentamisen jälkeen ja uiton lopettamisen jälkeen koettiin Kemijärvellä masentava vesijättömaiden paljastuminen keväisin, ks. kannokosaunarantakuva (HT).

Kuvateksti alla:

7 metriä säännöstellyn luonnonjärven Kemijärven saunarantaa 21/5/2014 - kuten useimpina vuosina Kitisen rakentamisen jälkeen. Vuotoksen altaan rakentaminen olisi viivytttänyt Kemijärven täyttymistä viikolla Kemijoki Oy:n antamien tietojen mukaan. Limnologi Hans Vogt laski aikoinaan, että Vuotoksen altaaseen ei olisi juuri koskaan riittänyt vesi. Kesäajan ehdoton alaraja Vuotoksen allassuunnitelman säännöstelyehdotuksessa olikin vain 163,0 metriä eli 3,5 metriä alle ylärajan - niin nopeasti kuin se on saavutettavissa. Tällöin olisi ollut vesijättömaita näkyvissä karkeasti 40 % altaan pinta-alasta laillisesti vaikka koko kesän.

Kotisivuilla <http://www.vapaavuotos.fi/videoita/kemijarvivideo.php> on video tästä luonnottomasta tilanteesta niin ilmasta kuin maajalkasestakin. Video on jätetty Vuotoksen vesioikeusprosessin aikana oikeuden käyttöön. Nykyisellä rakennusvirtaamalla 1990-luvunkin ohijuoksutetut määrät olisivat olleet

vielä pienempiä - eli kannokkorannat näkyvissä vielä useampana keväänä ja pidempään kesällä.

Tilanne on jopa pahentunut tässä suhteessa rakennusvirtaaman noston jälkeen. Ohijuoksutuksia ei ole ollut useimpina vuosina lainkaan tai ne ovat olleet hyvin vähäisiä. Huomattavia ohijuoksutuksia oli vain vv. 2000, 2005, 2010 ja 2012.

Allas olisi kaikkineen turmiollinen ja po. tulvasuojelun kannalta vailla mieltä. Altaalla ei edelleenkään ole edellytyksiä. 1/250-tason tulvalla pelottelu vaikka ensi vuonna, jopa peräkkäisinä vuosina on aikamoisessa ristiriidassa tulvaryhmän 18 vuoden allas-aikataulun kanssa.

Sulan ajan rankkasadetulvien merkitystä ei ole muistutuksista huolimatta käsitelty juuri lainkaan, vaikka juuri ne ovat rakennettujen vesistöjen ongelmia nykyään.

VAATIMUS TULVARISKIEN HALLINNAN TOTEUTTAMISEKSI

MMM on jättänyt ottamatta huomioon asiantuntijaviranomaisen Lapin ELY-keskuksen eriävän mielipiteen, jonka mukaan on olemassa parempia keinoja kuin esitetty allas, joka voi jopa huonontaa tulvahallintaa.

Asiantuntijaviranomainen Lapin ELY-keskus korostaa eriävässä mielipiteessään, että Kemijärven varastotilavuuden kasvattaminen (häätävara uhkaavassa suurtulvassa) pitää laittaa ensisijaiseksi toimenpiteeksi. **Patoturvallisuuslaki velvoittaa Kemijoki Oy:n vahvistamaan ja osin korottamaan patoja Kemijärvellä, omalla kustannuksellaan.** Ks. tarkemmin liite 9: diplomi-insinööri Jukka Vaaralan perusteluosa Kemijärven kalastusalueen muistutus. Yhteiskunnan varojen säästäminen.

Näin hoituu jopa Rovaniemen tulvasuojelu vähäisin toimenpitein, vaikka siellä on sallittu rakentaa tulvariskialueelle ja sallitaan ilmeisesti vieläkin.

Lapin ELY-keskuksen eriävässä mielipiteessä on esitetty asiantuntijaviranomaisen parhaaksi katsomat keinot ja tulvariskien hallinta tulee hoitaa näiden mukaisesti.

Eriävä mielipide Liite 4.: Lapin ELY-keskus katsoo, että Kemijärven varastotilavuuden kasvattaminen -toimenpide tulee palauttaa suunnitelmaan ensisijaiseksi toimenpiteeksi.

*Perustelu: ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Kemijärven varastotilavuuden kasvattaminen -toimenpiteen poistaminen Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmasta aiheuttaa tilanteen, jossa **tosiasiallinen tulvariskien hallinta vaarantuu ja mahdollisesti estyy kokonaan.** Kemijärven varastotilavuuden kasvattaminen -toimenpide on nopeasti toteutettavissa oleva tulvasuojelun toimenpide, jolla on todettu olevan vähäiset haitalliset ympäristövaikutukset, eikä se vaaranna vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamista. **Toimenpidettä edistetään joka tapauksessa patoturvallisuuslain mukaisena patojen korottamisena, jonka suunnittelu on käynnissä.** Patojen korottamisen myötä Kemijärven tulvariskialue voidaan esittää poistettavaksi tulevissa tulvariskien hallintasuunnitelmissa.*

Pidätän itselläni oikeuden täydentää valitustani tarvittaessa.

Kemijärvellä 18/1/2016

Helena Tiihonen

Yleislääketieteen erikoislääkäri

asianosainen, Natura-alueella sijaitsevan palstan omistaja Keminsaarella (Tuuliketo), hukutettavaksi suunnitellun Natura-alueen pienten määräalojen osaomistaja Kokonaavalla (Ojaranta) ja metsäpalstan osaomistaja Vuotos-alueella (Tiihola), omakotitilan osaomistaja Kemijärven rannalla (Metsonpirtti)

Vuotoksen Voima Oy:n hallituksen puheenjohtaja, ks. toimiala liite 13

Vapaa Vuotos-liikkeestä

Valtakirjalla:

Jaana Vuopala ja Marita Tiihonen Tiihola-tilan osaomistajia ja Irmeli Luoma-aho Lillukka-tilan omistaja sekä Liisa Kurki Verkkoranta-tilan omistaja, kaikki hukutettavaksi aiotulla Natura-alueella.

Aikaisemmalla ja yhä voimassa olevalla valtuutuksella (vesioikeus- ja Natura-prosessissa jätetty valtakirjat) luonnonsuojelutarkoituksessa Vuotos-prosessin aikana ostettujen satojen määrään erottamisoikeuksien omistajien puolesta (Kokonaapa, Ojaranta/Keminsaaret, Ahola)

1. MMM:n päätös: http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Tulviin_varautuminen/Tulvariskien_hallinta/Tulvariskien_hallinnan_suunnittelu/Tulvariskien_hallintasuunnitelmat/Kemijoen_vesistoalueen_tulvariskien_hall%2829318%29
Perustelumuistio: http://mmm.fi/documents/1410837/1516651/TRH-suunnitelmien_hyv%C3%A4ksyminen_muistio_03122015.pdf/46859a7e-f39f-4117-9b72-4abc673b0c2d
2. KHO:n Vuotos-päätös 18/12/2002:
[http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2002/200203339?search\[type\]=pika&search\[pika\]=vuotos](http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2002/200203339?search[type]=pika&search[pika]=vuotos)
3. KHO:n päätös Natura-valituksista:
http://www.kho.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2005/09/kemihaaransoidennatura-paatoslainmukainen_0.html
4. Lapin ELY-keskuksen ja Savukosken eriävät mielipiteet:
<http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B68B032EA-6CC8-405E-9D1F-2D007B85F795%7D/112168>
5. Pelkosenniemen, Savukosken ja Kemijärven kuntien eriävät mielipiteet (Pentti Pyykösen valituksen mukana)
6. Helena Tiihosen muistutus 31032015 liitteineen
7. Aikaisempi HT:n muistutus
8. HT:n Maakuntakaavamuistutus
9. Kemijärven kalastusalueen muistutus:
<http://www.vapaavuotos.fi/ajankohtaista/Kalatalouden%20tulvariskilausunto.pdf>
10. HT:n EOA-kantelu 2008
11. Lapin ELY-keskuksen kommentti tulvaryhmän altaan oikeudellisten edellytysten tarkastelusta
12. HT:n mielipidekirjoitus
13. Vuotoksen Voima Oy:n toimiala
14. Valitusosoitus: <http://mmm.fi/documents/1410837/1516651/Valitusosoitus.pdf/3b618fcb-16e6-41d8-ae7a-756a12d79a57>
15. Valtakirja, Jaana Vuopala
16. Valtakirja, Liisa Kurki
17. Valtakirja, Marita Tiihonen (myöh. kirjallisena)
18. Valtakirja, Irmeli Luoma-aho (myöh. kirjallisena)
19. ... Lisää valtakirjoja myöh. kirjallisena